

КИРИЛ ДИМЧЕВ (1935 – 2015)

Ангел Петров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Проф. Кирил Василев Димчев е първият професор по методика на обучението по български език, дългогодишен преподавател в Катедрата по методика на Факултета по славянски филологии в СУ „Св. Климент Охридски“, научен ръководител на десетки дипломанти и докторанти, на стотици учители по български език и литература от цялата страна, които пазят спомени за щедростта му, с която се е отзовавал, когато е бил търсен за професионален съвет или подкрепа. Проф. Кирил Димчев е всепризнат ерудит – методик, лингвист и интелектуалец, с осезаемо присъствие в научните и в образователните среди, неоспорим авторитет сред езиковеди и учители, който повече от пет десетилетия с проникновение и трудолюбие осъществява своите научни търсения и с твърдост, последователност и полемичен патос отстоява позициите си в съвременния научен дискурс.

Проф. Кирил Димчев е роден на 28 септември 1935 г. в Хасково. Завършва средно образование в родния си град (1953), а висше – „Българска филология“ – в Софийския университет (1958). Работил е като прогимназиален и като гимназиален учител в Хасково и в София (18. СОУ), като преподавател по български език и литература в Хасковския учителски институт. През 1961 г. е избран за асистент, през 1972 г. – за доцент, през 1991 г. – за професор по методика на обучението по български език.

Решаващ етап в научното развитие на проф. Кирил Димчев е работата му в Софийския университет с изгъкнати авторитети като проф. Любомир Андрейчин и проф. Стойко Стойков. Ползотворно въздействие за развиването на изследователския му потенциал оказват специализациите във Франция (1972 – 1973 г.) и в Москва (1976 г.). Дейността на проф. Кирил Димчев като лектор в университета в Букурещ (1964 – 1966 г.) и в Страсбург (1978 – 1981 г.) е принос в развитието на международната българистика.

В периодите 1973 – 1978 г., 1989 – 1993 г. и 1996 – 2001 г. проф. Кирил Димчев е ръководител на Катедрата по методика на Факултета по славянски

филологии на СУ „Св. Климент Охридски“. През всичките години той полага усилия да утвърди Катедрата като водещо научно и преподавателско звено при разработване методиките на филологическите дисциплини на национално равнище.

Проф. Кирил Димчев участва в редакционните колегии на библиотека „Родна реч омайна“ от началото на създаването ѝ (1972) и на сп. „Български език и литература“ (от 1976 досега). Бил е съставител и водещ редактор на библиотека „Образование – български език“ на издателство „Анубис“.

Като ръководител на колективи за написване на учебници и учебни помагала по български език, проф. Кирил Димчев има приноси в моделирането на съвременния образователен процес по български език. Дейността му е свързана с учебната практика по български език чрез десетки учебници (V – XII клас), сборници с упражнения и с тестови задачи както за ученици, така и за студенти – бъдещи учители по български език. Високите качества на тези помагала се дължат на съобразяването с целите на обучението по български език и със специфичните начини за тяхното постигане, на общокултурната стойност на използваните текстове, на методическата значимост на задачите, на органичността на изложението и пр.

Проф. Кирил Димчев е автор на повече от 350 научни труда, публикувани на български, руски, чешки, румънски език в широк диапазон на научни търсения – методика, диалектология, социолингвистика, стилистика, теория на езиковите контакти. Научното му дело се отличава с голямо жанрово многообразие – монографии, студии, статии, учебници, методически ръководства за учители, рецензии, езикови бележки.

Най-ранните публикации на проф. Кирил Димчев отразяват неговите интереси по проблеми на диалектологията, на теорията на езиковите контакти, на стилистиката, на езиковата култура. Като значим диалектоложки принос в научния печат е оценена монографията „Говорът на българите от с. Валя Драгулуй, СР Румъния“ (1969). Интересите на проф. Кирил Димчев към стилистиката се проявяват в статията „Лексикално-стилистични особености на „Старопланински легенди“ (1962), в която авторът от съвременни лингвистични позиции анализира „най-податливия“ за художествена обработка материал на Йовковите разкази. Проблеми на стилистиката проф. Кирил Димчев разработва от доказали своята научна стойност позиции и в статиите „Стилистични варианти на сложните съчинени изречения“ (1966), „За синтактично-стилистичния анализ на художествения текст“ (1969) и др.

Плодоносни са резултатите от заниманията на проф. Кирил Димчев в областта на езиковата култура. Различни по характер са разискваните проблеми: езикова култура на личността, лексикално-стилистична култура, граматични, словообразователни, правописни и правоговорни проблеми.

Проф. Кирил Димчев има принос в анализа и оценката на научното дело на видни български езиковеди и методици. В публикувани от него статии за акад. Ст. Младенов, проф. Л. Андрейчин, проф. М. Янакиев, проф. К. Бабов, доц. Ст. Кабасанов, ст. н.с. Т. Владимирова, доц. М. Васева, доц. И. Комарска, М. Иванов и др. се проявяват аналитичността му и усетът му за тенденциите в развитието на науката.

Основна част от изследванията на проф. Кирил Димчев са посветени на теорията и практиката на езиковото обучение (по-конкретно на обучението по български език). Подходът в тях е на лингвист и методик със съвременни разбирания за същността и функциите на обучението по език. Ерудицията на проф. Кирил Димчев като лингвист му позволява да използва понятия и закономерности от различни езиковедски школи и направления при моделирането на съвременни методически системи. Евристичните му способности са предпоставка да обогатява методиката на обучението по български език с доказали своята продуктивност изследователски процедури, да набелязва тенденции в развитието на обучението по български език в средното училище. Тематичният обхват на трудовете на учения, посветени на методическата проблематика, е широк: от методологичното равнище на теорията на езиковото обучение през методическата интерпретация на езикови факти до конкретните технологични решения, намиращи реализация в учебния процес. Несъмнена негова заслуга е, че пръв в методиката на обучението по български език създава функционална методическа теория. Особено внимание заслужават възгледите му по редица въпроси на методиката и на езиковото обучение, пространно разработени в капиталното произведение на автора – монографията „Обучението по български език като система“ (първо издание – 1992; второ преработено и допълнено издание – 1998).

През последните няколко години от своя живот проф. Кирил Димчев продължи да работи активно, доразвивайки своите възгледи за езика и за езиковото образование в поредица от статии, публикувани в научния печат, и най-вече обобщени в монографията „Основи на методиката на обучението по български език“ (УИ „Св. Климент Охридски“, 2010 г.). Проф. Кирил Димчев използва своите схващания за научния статут на методиката и за същността и функциите на обучението по български език в цялостната си изследователска, преподавателска и общественно-педагогическа дейност. Така в разнообразните му творчески изяви се проявява тяхната функционалност и продуктивност. От една страна, се издига на качествено ново равнище теорията на родноезиковото обучение, от друга страна, се съдейства за обновяване на технологичните решения и се подпомага практиката с ново поколение педагогически средства – учебници, методически ръководства, сборници с упражнения.

Проф. Кирил Димчев беше един от онези авторитетни университетски преподаватели, които оказваха силно влияние върху своите колеги и последователи, той не жалеше време и сили, за да подпомага тяхното личностно и професионално развитие.

Проф. Кирил Димчев не дочака своя 80-годишен юбилей. На 12. 07. 2015 г. научната и педагогическата общественост в страната загуби един трудолюбив и отзивчив колега, който завинаги ще остане в мислите и чувствата на своите съратници, приятели и ученици като пример за достойно изпълнен научен и граждански дълг.

✉ **Prof. Dr. Angel Petrov**
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: angel1806@abv.bg